

INFORMACIJOS TECHNOLOGIJOS IR PARLAMENTARŲ VEIKLOS STEBĖJIMAS: VAKARŲ EUROPOS PATIRTIS

VIGINTAS STANCELIS

Vilniaus universitetas

Vilnius University

Lietuvos edukologijos universitetas

Lithuanian University of Educational Sciences

Lektorius, humanitarinių mokslų magistras

El. paštas vigintas.stancelis@vpu.lt

Santrauka

Informacinių komunikacinių technologijų (IKT) raida, ypač didėjanti interneto paslaugų įvairovė ir visuotinė prieiga, sudarė prielaidas aktyviam parlamentinės informacijos, o pastaruoju metu – net ir dalies parlamentinės veiklos, kėlimuisi į elektroninę erdvę. IKT imtos taikyti viešinant parlamentinę veiklą, kuriant naujus politikų ir rinkėjų bendravimo įrankius, tobulinant grįžtamojo ryšio formas. Jos pasitelkiamos renkant, apdorojant ir skelbiant įstatymų leidybos proceso dokumentaciją, atliekant jų turinio kokybinę ir kiekybinę analizę, vaizdžiai apipavidalinant jau padarytų tyrimų rezultatus ir išvadas bei pateikiant baigtinį produktą galutiniam naudotojui – politikams, ekspertams ir visiems politika besidomintiems piliečiams.

Lygiagrečiai su valdžios struktūrų vykdomu ir reguliuojamu parlamentinės informacijos publikavimu internete visame pasaulyje daugėja visuomeninių organizacijų administruojamų informacijos analizės cen-

trų, renkančių ir savaip interpretuojančių su parlamentine veikla susijusių duomenis. Visuomeniniai centrai, užsiimantys parlamentarų darbo kontrole, pasitelkia daug skirtingų mokslo šakų – IKT, sociologijos, žurnalistikos, informacijos dizaino – metodus ir priemones. Gauti analizės rezultatai ir apibendrinimai skelbiami interneto portaluose, cituojami masinės informacijos priemonėse.

Tokio pobūdžio organizacijos bendradarbiauja tarptautiniu mastu, unifikuoja standartus, yra formuojami koordinaciniai ir edukaciniai centrai. Per beveik dešimtmetį sukaupę įdirbį atspindi susikūrę visuotiniai pripažinti ir populiarūs parlamentinės veiklos stebėjimo centrai, kurių statusą pripažįsta politikai, politikos ir socialinių mokslų tyrėjai, taip pat išaugęs rinkėjų pasitikėjimas jais. Straipsnyje pristatoma tokių centrų Didžiojoje Britanijoje, Italijoje, Prancūzijoje ir Vokietijoje, taip pat prie Europos Parlamento patirtis.

Reikšminiai žodžiai: informacinės komunikacinės technologijos; parlamentarizmas; elektroninė demokratija; visuomeninė parlamento kontrolė; duomenų žurnalistika; duomenų gavyba; duomenų bazės; vizualizacija; pilietinė iniciatyva; nevyriausybinių organizacijos.

Įvadas

Dauguma Europos valstybių susiduria su mažėjančiu rinkėjų domėjimusi tradiciniais politinės veiklos būdais ir formomis, smunkančiu balsuotojų aktyvumu. Krenta partijoms priklausančių gyventojų procentas – 27 Europos šalyse atliktas statistinis tyrimas¹ liudija, kad vidutiniškai žemyne save su partijomis sieja tik 4,7 proc. gyventojų, o Rytų ir Vidurio Europoje šis skaičius svyruoja tarp 1–2 proc. Per pastaruosius 25 metus Didžiojoje Britanijoje partijų narių

¹ Biezen, I. van, Mair, P., Poguntke, T. Going, going... gone? The decline of party membership in contemporary Europe. *European journal of political research*. Vol. 51, issue 1 (January 2012), p. 24–56.

skaičius sumažėjo trečdaliu, o Skandinavijos šalyse – beveik dvigubai².

Naujų galimybių modernesniam partiniam aktyvumui ir organizacinei veiklai atvėrė naujasis *Web 2.0* standarto saitynas su tokiomis interaktyviomis, naudotoją tiesiogiai įtraukiančiomis technologijomis kaip tinklaraščiai (*blogai*), socialinių tinklų svetainės, vaizdo įrašų platinimas ir dalijimasis. Vos prieš dvejus metus įvykęs, bet jau klasikinis pavyzdys – mobiliuoju internetu ir per socialinius tinklus koordinuotas Arabų pavasaris (2010–2011). Skaitmeninė politinė ir visuomeninė veikla tampa daug mažiau priklausoma nuo tokių veiksmų kaip erdvė ir laikas: norint surinkti savo šalininkus nebereikia valdžios leidimo mitinguoti prašomoje aikštėje, kelionė iš provincijos miestelio į „mitingą sostinėje“ trunka tik porą trejetą pelės paspaudimų, o veikla vie-toj proginių, ribotos trukmės įvykių pereina prie 24 valandų per parą darbo režimo.

Tiek politikos elitas, tiek pilietinė visuomenė vis labiau suvokia šias naujai atsivėrusias galimybes ir imasi veiksmų jomis pasinaudoti, pritaikyti savo interesams. Vyriausybės organizacijos diegia elektroninės valdžios paslaugas, kurias pagal naudotojų auditorijos įtraukimo laipsnį galima apytiksliai suskirstyti į 3 lygmenis: piliečių informavimas, konsultavimasis ir bendradarbiavimas su jais. Politiskai aktyvios piliečių grupės ir visuomeninės organizacijos taip pat kuria savo įrankius valdžios institucijų veiklai stebėti ir analizuoti. Parlamentinė veikla kaip tik ir patenka į šių abiejų srovių sankirtos lauką: oficialių institucijų pastangos informuoti apie savo veiklą, teigiamai pristatyti nuveikto darbo rezultatus susiduria su visuomenės siekiu gauti išsamius, patikimus, nefiltruotus ir nepagražintus duomenis apie savo atstovų realius darbus, turėti galimybę juos savais būdais analizuoti ir vertinti, ne tik išsakyti nuomonę ir poziciją, bet ir siekti, kad į ją būtų atsižvelgta.

² Hartleb, F. *All tomorrow's parties: the changing face of European party politics*. Centre for European Studies, 2012, p. 19.

Informacinių komunikacinių technologijų pritaikymas parlamentinėje veikloje įgyja vis didesnį populiarumą ir naudotojų poreiklavimą. Alina Ostling straipsnyje „Parlamentinės informatikos projektai“³ šį procesą pirmiausia apibrėžia kaip informacinių technologijų taikymą siekiant dokumentuoti įstatymų leidybą ir skelbti darbo rezultatus. Greta to, technologijos suteikia galimybių piliečiams dalyvauti demokratinuose procesuose, taigi yra vienos iš elektroninės demokratijos raiškos formų ir priemonių.

Informacinėms technologijoms keliamas uždavinys – lengvai skaitoma forma (žmogui ir / arba kompiuterinėms programoms) pateikti informaciją ir statistiką apie įstatymų leidėjus, nagrinėjamus įstatymų projektus, balsavimų rezultatus ir priimtų įstatymų tekstus. Šiam uždaviniui įgyvendinti pasitelkiamas įrankių kompleksas, leidžiantis automatizuotai rinkti ir tvarkyti informaciją iš parlamentinių interneto svetainių ir kitų šaltinių, kurti vizualizacijas (pvz., braižyti balsavimo statistikos diagramas, rinkėjų palankumo žemėlapius), programinę įrangą ir priemones, pritaikytas piliečiams bendrauti su parlamentais, stebėti parlamento darbą ir analizuoti politinius procesus. Atlikto darbo vaisiai dažniausiai pasiekia visuomenę per naudotojui patogias ir vizualiai patrauklias interneto svetaines, informacinius portalus.

Šiais įrankiais naudojasi tiek oficialios įstatymų leidybos institucijos, tiek privačios komercinės ar pelno nesiekiančios visuomeninės organizacijos. Jų tikslai irgi gali būti labai skirtingi – nuo parlamentinės veiklos administravimo iki verslo lobizmo ar demokratinų valstybės valdymo formų skatinimo bei propagavimo. Pastarąjį dešimtmetį stiprėja piliečių grupių pastangos stebėti ir vertinti parlamentų ir jų atskirų narių veiklą, skatinti jų atsakomybę ir atsiskaitomumą rinkėjams, parlamentinės veiklos skaidrumą. Taip yra intensyvinamas piliečių įsitraukimas į parlamentinę veiklą ir iš dalies suteikiamas postūmis reformuoti parlamentinę veiklą, padaryti ją labiau viešą ir pasiekiamą

³ Ostling, A. Parliamentary informatics projects – who are their users and what is their impact? *Journal of democracy and open government*. Vol. 4, no. 2 (2012), p. 279–300.

visuomenei. Organizuotą šią judėjimo formą apibrėžia terminas parlamento stebėjimo organizacijos (*Parliamentary Monitoring Organizations* (PMO)). Suprantama, kad absoliuti jų dauguma kaip pagrindinę savo veiklos sklaidos ir bendravimo su piliečiais formą renka interneto erdvę, patogią publikuoti ir platinti informaciją bei suteikiančią puikų grįžtamąjį ryšį.

Vis dėlto ši patraukli inovacija nenukreinta savaime kaip dangiška mana. Jos sėkmingai veiklai reikia daug reikšmingų veiksmų, kaip antai: tvirtos pilietinės visuomenės, aktyvaus dalyvavimo politiniuose procesuose, tiek politinio, tiek kompiuterinio raštingumo ir gerai išplėtotos informacinių komunikacinių technologijų infrastruktūros⁴. Todėl šiame straipsnyje analizės objektu ir buvo pasirinkta išsivysčiusių, politiškai ir kultūriškai artimų Vakarų Europos valstybių patirtis. Aprašomi žymiausi nacionaliniai centrai ir Europos Parlamento stebėsenos tarnybos, lyginamas jų teikiamų paslaugų visuomenei ir profesionalams spektras, turimos auditorijos apriėpties mastas.

Straipsnyje daugiausia aprašomi ir analizuojami metodai ir patirtis, taikomi ne oficialiųjų institucijų, bet nepriklausomų, visuomeninių organizacijų veikloje. Oficialiosios parlamentų interneto svetainės ir su jomis susietos duomenų bazės yra kaip pirminis informacijos šaltinis, tačiau jos sulaukia priekaištų, kad nėra ypač lanksčios, visiškai atviros ir linkusios iki galo atskleisti visus techninius savo „virtuvės“ aspektus. Vis dėlto šiuolaikinė duomenų formatų, jų saugojimo ir analizės priemonių unifikacija jau pasiekė lygį, leidžiantį suinteresuotoms visuomeninėms ar verslo organizacijoms patikimai ir efektyviai išgauti viešinimui skirtus duomenis iš parlamentų informacinių sistemų.

Kadangi ši veikla susiformavo ir aktyviau išplito tik per pastaruosius kelerius metus, ji nėra išsamiau nagrinėta nei lietuviškoje akademiniėje spaudoje, nei žiniasklaidoje. Elektroninėje erdvėje, Laisvojo universi-

⁴ Anduiza, E., Jorba, L., Jensen, M.J. *Digital media and political engagement worldwide: a comparative study*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, p. 3.

teto (LUNI) svetainėje, pateikiami programuotojo Žygmanto Medelio trumpi pasisakymai ir komentarai, glaustai pristatantys šią problematiką ir propaguojantys jos diegimą Lietuvoje⁵. Šiomis idėjomis remiasi ir projektas *E-demokratija.lt* (mokslinis projektas „Demokratija žinių visuomenėje: iššūkių ir galimybių analizė“), siekiantis diegti Lietuvoje modernias technines priemones – nuo elektroninio balsavimo iki įrankių, palengvinančių rinkėjų apsisprendimą ir leidžiančių stebėti Seimo narių įstatymų leidybos veiklą⁶.

Vakarų Europoje taikomi parlamento ir jo narių veiklos stebėjimo ir analizės būdai yra aktualūs ir pritaikomi, todėl rekomenduotini lietuviškojoje praktikoje. Kaip vienus iš pirmųjų sėkmingų bandymų reiktų paminėti atgarsio ir populiarumo sulaukusias prieigas *Manoseimas.lt*⁷ ir *Manobalsas.lt*⁸, kurios padeda tiksliau nustatyti respondento politines pažiūras. Straipsnyje siekiama atkreipti dėmesį į šią įdomią ir naudingą galimybę suintensyvinti informatikos specialistų, į naujoves linkusių žurnalistų ir politiškai aktyvios visuomenės įsitraukimą į naują parlamentarizmo idėjų sklaidos ir demokratiinių valdymo formų tobulinimo procesą.

Nevyriausybinių parlamento veiklos stebėjimo organizacijų siekiai ir ideologija

Pagrindiniai idėjiniai principai, kuriais remiasi asmenys ir organizacijos, taikančios informacines ir komunikacines technologijas žinių apie parlamentų ir jų narių veiklą sklaidai, išdėstyti Parlamentinio atvi-

⁵ Medelis, Ž. Ginant politiką. Programuojama valstybė. Prieiga per internetą: http://www.luni.lt/index.php/2009_02_19_LUNI_Vilnius:_%C5%BDygimantas_Medelis_Ginant_politik%C4%85_Programuojama_valstyb%C4%97.

⁶ Prieiga per internetą: http://www.e-demokratija.lt/lt/apie_projektą.

⁷ Prieiga per internetą: <http://manoseimas.lt/testas>.

⁸ Prieiga per internetą: <http://manobalsas.lt/index/index.php>.

rumo deklaracijoje⁹. Ši deklaracija apibendrina parlamento stebėjimo organizacijų ir parlamentarizmo stiprinimo bendrijų atstovų išsakytus siekius ir planuojamus jų įgyvendinimo būdus, sukauptus ir išdiskutuotus *Openingparliament.org*¹⁰ – pagrindiniame forume, koordinuojančiame jų veiklą.

Deklaracijoje kreipiamasi į nacionalinius ir regioninius parlamentus, tarptautines parlamentines institucijas prašant didinti informacijos atvirumą ir skatinti piliečių įsitraukimą į parlamentinį procesą. Parlamentinei informacijai priskiriama: informacija apie parlamento vaidmenis ir funkcijas, taip pat informacija, sukurta įstatymų leidybos procese, įskaitant siūlomų ir priimtų įstatymų tekstus, priimtas ir atmestas pataisas, balsavimų rezultatus, parlamento darbo tvarkos nuostatas ir posėdžių tvarkaraščius, komitetų, komisijų ir plenarinių posėdžių protokolus; istorinė informacija apie su parlamentu susijusius įvykius; parlamentinės ataskaitos ir visi kiti parlamento veiklą įamžinantys bet kokio formato įrašai. Deklaracijoje teigiama, kad turi būti viešinama informacija apie parlamento valdymo ir administravimo procesą, parlamento personalą, pateikiama išsami ir detali informacija apie įstatymų leidžiamosios valdžios biudžetą. Parlamentas turi suteikti informaciją apie savo narių kilmę, ankstesnę ir dabartinę veiklą, kurios piliečiams pakaktų pagrįstai vertinti jų kompetenciją, patikimumą ir galimus interesų konfliktus.

Viešumo ir atvirumo propagavimas ir taikymas yra ne tik deklaruojamas šios veiklos siekis, jis tiesiogiai siejasi su atliekamo darbo efektyvumu ir sėkme. Informacijos, kurią sukaupe ir valdė viešoji administracija, visuma, sukurta už piliečių lėšas ir susijusi su jų interesais, yra verčiama nauju pavidalu. Siekiama, kad tai, kas buvo prieinama ir suvokiama tik uždarams grupėms, taptų pasiekžiama visiems. Vieši duomenys yra laikomi bendra vertybe, turtu, kuriuo turi būti pasidalyta su kiekvienu.

⁹ Declaration of parliamentary openness. Prieiga per internetą: <http://openingparliament.s3.amazonaws.com/docs/declaration/1.0/english.pdf>.

¹⁰ Prieiga per internetą: www.openingparliament.org.

Šias pažiūras grindžia ne tik etiniai sumetimai, bet ir technologinė būtinybė. Net ir moderniausi analizės įrankiai reikalauja, kad duomenys jiems būtų pateikiami mašinai lengvai suvokiamu, struktūriniu pavidalu, pavyzdžiui, lentelėmis, kad duomenų formatai būtų atvirai prieinami, o tai dar dažnai išlieka ne tiek techniniu, kiek administraciniu, organizaciniu iššūkiu. Norint, kad darbas būtų sėkmingas, tenka išlaisvinti duomenis, paslėptus tiek uždaruose formatuose, tiek užrakintuose stalčiuose, arba neprieinamus tiesiog dėl to, kad jie pateikti pagal vidinę biurokratinės organizacijos, o ne paprasto informacijos naudotojo logiką ir kalbą.

Internetu parlamentinė informacija turi būti skelbiama atvirais ir struktūruotais formatais, kad būtų sudarytos galimybės piliečiams ją analizuoti ir panaudoti savo reikmėms pasitelkiant visas egzistuojančias technologines galimybes. Skelbiami informacijos šaltiniai turi turėti nuorodas į kitus susijusius dokumentus, būti pritaikyti kompiuterinei paieškai. Parlamentinės interneto svetainės turėtų diegti interaktyvius įrankius ir programas, skirtas bendravimui su piliečiais, kartu užtikrinamos jų saugumą ir privatumą. Informaciją apdorojant ir platinant pirmenybė turėtų būti teikiama nemokamai ir atviro kodo programinei įrangai.

Šios srities projektai ir organizacijos skatina ir palaiko tiesioginį gyventojų dalyvavimą savo veikloje. Tai ne tik padeda sutaupyti lėšų, paprastesnėms užduotims atlikti samdomą darbą pakeičiant savanorišką. Į oficialių instancijų pateiktą informaciją įtraukiama ir pritaikoma piliečių informacija, jų pastabos, komentarai, pažiūros. Piliečiai gali tapti ne tik tolimais ir pasyviais naudotojais nežinia kur prie kompiuterio esančioje darbo vietoje, bet ir būti informacijos teikėjais, kūrėjais. Todėl paprastai asmeniniai parlamentarų duomenys kur kas išsamesni ir dažniau atnaujinami tokių portalų, o ne oficialiuose parlamento svetainių puslapiuose.

Parlamentarų stebėsenos šalininkai teigia, kad savo darbu jie prisideda prie informacinio atotrūkio tarp valdžios ir visuomenės mažinimo. Dialo-

gas tarp atstovų ir atstovaujamojų gali vykti ne tik per rinkimų kampaniją. Nepertraukiamas ir tiesioginis išrinktųjų darbo stebėjimas, nuolatinis skelbtų pažadų ir prisiimtų įsipareigojimų lyginimas su realiais darbais, priimtais sprendimais daro demokratiją gyvesnę ir veiksmingesnę.

Tarpdisciplininiai ryšiai ir metodologinis pagrindas

Rinkėjų noras daugiau žinoti apie savo atstovo darbą, rezultatus, jų atitiktį duotiems pažadams ir rinkėjo interesams yra toks pat senas, kaip ir parlamentarizmas. Informacinių technologijų raida suteikė visą pluoštą naujų priemonių šiam norui įgyvendinti. Iš pradžių buvo sukurti duomenų bazių valdymo, statistinės analizės įrankiai, o visuotinė interneto aprėptis sudarė sąlygas kaupiamus duomenis ir gautus analizės rezultatus padaryti visuotinai prieinamus.

Parlamento stebėjimo organizacijos ir centrai pasitelkia ir sujungia daugybę skirtingų mokslo sričių disciplinų, savitai derina jų metodus ir įrankius. Be abejo, pirmoje vietoje reikėtų nurodyti IKT, ypač duomenų bazių kūrimo ir valdymo, duomenų analizės, sklaidos internete srityse. Tačiau šiuo konkrečiu atveju pagrindinis jų dėmesio objektas yra ne kompiuterinė technika ar programinė įranga, bet informacijos apie parlamento institucijas, jų padalinius, parlamentarų asmenybes rinkimas, valdymas, kaupimas, analizė ir sklaida.

Akivaizdūs ryšiai su sociologijos mokslu, perimama ir išnaudojama daugelis socialiniams ir politiniams mokslams būdingų priemonių. Aktyviai pasitelkiami tokie tyrimo metodai, kaip interviu, anketavimas, stebėjimas, dokumentų analizės, biografinis ir lyginamasis istorinis metodai.

Pastebėtina, kad ši metodika turi nemažai sąlyčio taškų su kitomis naujai besivystančiomis mokslų šakomis, pavyzdžiui, psefologija¹¹.

¹¹ Psefologija (angl. *psephology*) – britų istoriko Ronaldo Bachanano McCallumo 1952 m. įvestas terminas, skirtas apibrėžti politikos mokslų šaką, nagrinėjančią rinkimų, balsavimų rezultatų analizės metodus ir priemones. Prieiga per internetą: <http://oxforddictionaries.com/definition/english/psephology>.

Tam pasitelkiami balsavimų rezultatai, viešųjų nuomonės apklausų duomenys, rinkimų kampanijų finansinės ataskaitos ir kita susijusi statistinė informacija.

Absoliučią naudotojų daugumą duomenys ir analizės rezultatai pasiekia per saityną, interneto puslapius, taigi svarbus aspektas yra informacijos dizainas – meno ir technologijų sintezės šaka, atsiradusi aštuntajame dešimtmetyje ir išpopuliarinta šios srities pradininko Edwardo Tufte'o¹². Pasitelkiant dizainą siekiama vizualiai patraukliai ir naudotojams patogiai perteikti gausius kiekybinės informacijos masyvus.

Su informacinėmis technologijomis susijusi ir duomenų žurnalistika (*data-driven journalism*). Tai žurnalistinė viešai prieinamų valstybinių, komercinių ir įvairiausių kitų duomenų bazių analizė. Šios žurnalistikos šakos pradininkai kaip problemą įvardijo, kad žurnalistas labai retai būna pirminis su duomenimis, statistika susietos informacijos šaltinis – jis jau gauna apdorotą, sau palankia linkme interpretuotą informaciją iš statistikos tarnybų, politikų, verslininkų, įvairių organizacijų atstovų. Anksčiau žurnalistai retai turėdavo ne tik noro, bet ir galimybių patikrinti gautus skaičius ir išvadas, todėl turimą informaciją nekritiškai perduodavo toliau – savo auditorijai. Tačiau dabar dėl įvairių gyvenimo sferų ir valdžios institucijų kėlimosi į elektroninę erdvę, viešumo ir e. valdžios procesų labai palengvėjo prieiga prie tiesioginio duomenų šaltinio – duomenų bazių ir išsamių, neapibendrintų statistikos ar tyrimų ataskaitų¹³.

Vienas iš šios srities pradininkų Adrianas Holovaty 2006 m. teigė, kad žurnalistai turėtų publikuoti ir struktūruotą, kompiuterio analizei pritaikytą medžiagą, o ne tik didelį beformį teksto gniužulą¹⁴. Neilgai trukus ši

¹² Tufte, E.R. *The visual display of quantitative information*. Cheshire: Graphics Press, 1983. 197 p.

¹³ Paršonis, D. Duomenų žurnalistika ir Tiesioginė prieiga. Prieiga per internetą: <http://www.15min.lt/mokslasit/straipsnis/technologijos/duomenu-zurnalistika-ir-tiesiogine-prieiga-646-119979>.

¹⁴ Holovaty, A. A fundamental way newspaper sites need to change. 2006. Prieiga per internetą: <http://www.holovaty.com/writing/fundamental-change>.

tendencija įgavo praktinių apraiškų – ją pritaikė pasaulio žiniasklaidos ir žurnalistikos lyderiai. Suprantama, inovacijos buvo taikomos aprašant pačias įvairiausias gyvenimo sritis, pirmiausia ekonomiką, verslą, socialinę ir sveikatos apsaugą, švietimą ar net nusikalstamumą. Londono „The Daily Telegraph“ elektroninės versijos padalinys, skirtas informuoti apie parlamento veiklą, ėmėsi skaičiuoti parlamentarų išleidžiamas lėšas. Paskelbta¹⁵ detali parlamento narių išlaidų statistika netrukus, 2009 m. gegužės mėn., sukėlė rimtą krizę, privertusią atsistatydinti Bendruomenių Rūmų pirminką ir daug kitų nepagrįstomis išlaidomis kaltinamų parlamento narių¹⁶.

Informaciniai, organizaciniai, techniniai ir programiniai ištekliai

Pagrindinis informacijos, kurią nagrinėja ir iš kurios savo produktą gamina parlamentarų stebėjimo centrai, kūrėjas ir teikėjas, žinoma, yra parlamentas ir jo veikla. Įstatymų leidėjų nagrinėti ir priimti įstatymai, pasisakymai ir rašytiniai ar elektroniniai dokumentai vėliau pirmiausia apdorojami kompiuteriu ir yra pritaikomi analizei. Būtent parlamentas nustato savo veiklos viešinimo taisykles ir formas. Šiuolaikinių parlamentų, vis labiau į elektroninę erdvę perkeliančių tiek įstatymų leidybą, tiek vidinį administravimą, svarbiausiais vartais į pasaulį tampa nebe parlamento spaustuvė ir biblioteka, bet interneto svetainė.

Svetainėje publikuota medžiaga vėliau naudojasi politikai ir jiems dirbantis personalas, o už parlamento ar net šalies ribų – politikos analitikai ir ekspertai, parlamentarizmo tyrėjai ir kiti. Čia dirbantiems informacinių technologijų specialistams keliami uždaviniai užtikrinti patikimą ir nepertraukiamą informacinės sistemos darbą, skleisti informaciją patogiais analizei formatais, ją tinkamai aprašyti, kad aktualią informaciją būtų gali-

¹⁵ Complete MPs' expenses guide. The Daily Telegraph. Prieiga per internetą: <http://parliament.telegraph.co.uk/mpsexpenses/expense-microsite>.

¹⁶ Kelso, A. Parliament on its knees: MPs' expenses and the crisis of transparency at Westminster. *The political quarterly*. Vol. 80, issue 3 (2009), p. 329–338.

ma lengvai surasti. Šiuose padaliniuose kuriami įrankiai, kuriais naudosis politikai ir piliečiai teikdami ir priimdami peticijas ir kreipimusis, atsakydami į paklausimus ir kitaip bendraudami. Čia kuriama ir įvairialypė audiovizualinė informacija, kuri vėliau platinama per interneto transliacijas.

Sėkmingai bet kurio proceso raidai būtinas organizacinis pagrindas, vienas ar daugiau koordinuojančių centrų. 2005 m. Jungtinių Tautų Organizacija kartu su Tarpparlamentine sąjunga įsteigė Visuotinį parlamentų informacijos ir komunikacijos technologijų centrą (*Global Centre for Information and Communication Technologies in Parliament*)¹⁷. Jo paskirtis – plėsti informacinių technologijų taikymą parlamentiniame darbe ir viešinant jo rezultatus, kurti bendras metodikas ir rekomendacijas, skelbti ir platinti teigiamą patirtį bendradarbiaujant su valstybių narių parlamentais. Pažangiausi srities specialistai kviečiami į Visuotinį parlamentų informacijos technologijų specialistų tinklą (*Global Network of IT Experts in Parliament* (GNIT)), kuriame jie gali keistis žiniomis ir kelti kvalifikaciją. Visuomeninių organizacijų, užsiimančių parlamentarizmo ir parlamentarų stebėjimu, informatikos specialistus jungia minėtasis *Openingparliament* forumas.

Idėjos patrauklumą liudija aktyvus tokio pobūdžio centrų steigimasis: JAV – *Opencongress*, Australijoje – *Openaustralia*, Izraelyje – *Openknesset*, Kanadoje – *Openparliament*, Rusijoje – *Opengovdata*, Švedijoje – *Opengov*. Tai tik keletas vien pavadinimais veiklos profilį atskleidžiančių organizacijų, tačiau praktiškai kiekvienoje šalyje galima rasti vieną ar keletą atvirą parlamentarizmą propaguojančių institucijų. Lietuvoje irgi buvo arba dar tebėra steigiamas *Atviras Seimas*, tačiau jis neišėjo toliau už bandymo ribų, duomenys nenaujinami, daugelis suplanuotų funkcijų neįgyvendintos, dabar atskiros portalo dalys arba vienas kitą dubliuojantys projektai išbarstyti skirtinguose serveriuose¹⁸. Tuščias ir planuoto portalo *Kąveikiavaldžia* pagrindinis puslapis¹⁹.

¹⁷ Prieiga per internetą: <http://www.ictparliament.org>.

¹⁸ Prieiga per internetą: <http://atviras-seimas.info/xml>; <http://dangus.vdu.lt/~idemokratija/rails>; <http://code.google.com/p/atviras-seimas>.

¹⁹ Prieiga per internetą: <http://kaveikiavaldzia.lt>.

Siekiant tiksliau nustatyti šio greitai plintančio proceso apimtis ir tendencijas, buvo atliktas Andrew G. Mandelbaumo vadovaujamas tyrimas, kurio rezultatai paskelbti 2011 m.²⁰ Tyrimas buvo atliktas Nacionalinės demokratijos instituto (*The National Democratic Institute* (NDI) – pelno nesiekiančios organizacijos, užsiimančios demokratijos plėtra ir stiprinimu įvairiose pasaulio valstybėse, taip pat bendradarbiaujant su Pasaulio banko institutu (*World Bank Institute*)).

Nustatyta, kad apie 190 visuomeninių organizacijų stebi daugiau kaip 80 valstybių nacionalinius parlamentus. Tokių organizacijų yra kiekviename žemyne, daugiausia – Lotynų Amerikoje (42) ir Rytų bei Vidurio Europoje (28). Dauguma, 94 proc., PMO pagrindinį dėmesį skiria nacionaliniams parlamentams, tik 24 proc. organizacijų stebi ir regioninį parlamentarizmą. Dauguma šių organizacijų stengiasi sekėti atskirų parlamento narių veiklą ir aktyvumą, tačiau dažnai ir patys parlamentai yra stebimi kaip institucijos arba pasirenkamas kuris nors institucijos komponentas, pavyzdžiui, partinės grupės ar komitetai.

Pagrindiniai sunkumai, su kuriais susiduria šios organizacijos – ribota prieiga prie parlamentinės veiklos informacijos, parlamentų vengimas ar delsimas pateikti faktus ir medžiagą, pagal kurią gali būti ne visada palankiai vertinamas jų darbo efektyvumas ar taikomi metodai. Dažnai susiduriama su lėšų trūkumu, kurios būtinos tiek diegiant modernias informacijos rinkimo ir sklaidos visuomenei technologijas, tiek finansuojant projektus, kuriems nepakanka savanorių iniciatyvos arba jų turimos kvalifikacijos²¹.

Kaip yra išlaikomos ir finansuojamos tokios iniciatyvos? Siekiant užtikrinti svetainių nepriklausomybę ir nešališkumą, jose nėra skelbiama reklama. Dalis lėšų surenkama už prenumeruojamas paslaugas. Papras-

²⁰ Mandelbaum, A.G. *Strengthening parliamentary accountability, citizen engagement and access to information: a global survey of parliamentary monitoring organizations*. National Democratic Institute and World Bank Institute, September 2011.

²¹ *Ten pat*, p. 1–2.

tai tokios organizacijos teikia informacines paslaugas – perduoda duomenis kitoms suinteresuotoms įstaigoms ir organizacijoms, atrenka ir analizuoja aktualią informaciją, dažnai gali atlikti politinę analizę. Taip pat jų paslaugomis aktyviai naudojasi žiniasklaida, kuriai reikalinga ir informacija, ir profesionaliai parengtos vizualizacijos. Priimamos finansinės aukos, populiarī praktika – nemokamo savanoriško darbo pasiūtelkimas. Vokietijos *Abgeordnetenwatch.de* netgi sugebėjo apmokestinti politikus – už papildomus 200 eurų galima išplėsti savo profilį, įdėti planuojamos veiklos kalendorių ir pan.

Techninei įrangai nėra keliami specifinių reikalavimų. Analitiko ar žurnalisto darbo vietai pakanka standartinio asmeninio kompiuterio, interneto svetainės prieglobai tinkamas tipinis serveris arba galima pasinaudoti interneto paslaugų tiekėjų paslaugomis. Tam tikrų problemų yra dėl programinės įrangos. Formatų, standartų, kalbų ir parlamento ar kitų valdžios institucijų teikiamų dokumentų struktūros skirtumai beveik neįmanomą daro uždavinį sukurti universalią programinę įrangą, kuria būtų galima efektyviai apdoroti skirtingų parlamentų pateikiamą informaciją, ją sujungti ar lyginti tarpusavyje taip, kaip komercinių įstaigų darbuotojai lengvai lygina prekių kainas ar jų atsargas sandėliuose skirtinguose Žemės kampeliuose. Vis dėlto daugelį duomenų analizės ir rezultatų apipavidalinimo užduočių galima atlikti tiek su mokamais biuro programų ir grafinio dizaino paketais, tiek ir su nemokamais, atviro kodo jų analogais.

Žymesnieji visuomeniniai parlamentarų stebėjimo centrai Vakarų Europoje

Theyworkforyou

Theyworkforyou (liet. *jie dirba jums*) yra svetainė, skirta besidomintiems Jungtinės Karalystės Parlamento veikla. Joje pateikiama informacija apie Bendruomenių, Lordų Rūmų, regioninių parlamentų

institucijų ir atskirų jų narių veiklą. Svetainės ir su ja susijusių padalinių darbas finansuojamas visuomeninės labdaros organizacijos *UK Citizens Online Democracy* lėšomis. Skelbiama informacija ir programiniai įrankiai skirti tiek politikams, tiek eiliniams piliečiams, besidomintiems politiniais įvykiais ir įstatymų leidyba. Techninę svetainės veiklą administruoja įmonė *Mysociety*²², įsteigta 2003 m. rugsėjo mėn. to paties fondo lėšomis. Greta *Theyworkforyou*, ji įgyvendina daugelį panašių socialiai orientuotų projektų, kaip antai *Epetitions*, *Fixmystreet*, *Pledgebank*, *Writetothem*, taip pat teikia tipines su informacinėmis technologijomis susijusias paslaugas – konsultuoja, kuria interneto svetainių dizainą.

Svetainėje yra surenkama (daugiausia automatizuotu būdu) medžiaga: posėdžių protokolai, įstatymų projektų tekstai ir kiti dokumentai iš abiejų parlamento rūmų, Škotijos parlamento, Velso ir Šiaurės Airijos asamblėjų. Taip pat kaupiami kiti viešai prieinami duomenys, pavyzdžiui, parlamentarų finansinių interesų registras, rinkimų ir balsavimų rezultatai, informacija iš *Vikipedijos*, suformuojamos kiekvieno parlamento nario skaitmeninės bylos. Registruotas naudotojas gali naudotis platesniu priemonių rinkiniu, pavyzdžiui, užsisakyti paslaugą, kad būtų informuojamas elektroniniu paštu, jeigu parlamentų narių pasisakymuose ar posėdžių protokoluose bus pastebėtas kuris nors jam aktualus žodis. Veikia ir RSS paslauga, kuri naudotojams trumpesniais žinutėmis atsiunčia anotacijas apie įvykius pasirinkta tema.

Veiklos pradžioje (2004) praktiškai visą darbą atliko savanoriai, naudodami teksto analizės programinę įrangą, pavadintą *Public Whip*. Programa kasdien atsisiunčia parlamento svetainėje publikuojamus debatus, paklausimų ir kitų procedūrų protokolus, britų parlamentarizmo praktikoje vadinamus terminu *Hansard*, ieško tekste parlamentarų vardų ir pavardžių ir priskiria konkretaus asmens iden-

²² Prieiga per internetą: <http://www.mysociety.org>.

tifikatorių. Tolesnė procedūra visiškai suderinama su populiariausiais šiuolaikiniais informacijos valdymo standartais ir metodais – gauti duomenys išsaugomi XML formato failais, po to jie perkeliama į *Mysql* duomenų bazės lenteles ir peržiūrimi standartinėmis naršyklėmis PHP formatu.

Vis dėlto šis projektas, būdamas novatoriumi, neišvengiamai susidūrė su daugybe iki tol nespręstų problemų. Darbas buvo pradėtas neturint teisės naudotis *Hansard* informacija ir neegzistavo tokios teisės suteikimo praktika. Parlamento atstovai taip pat turėjo priekaištų dėl dokumentų aprašymo ir klasifikavimo metodikos, kaltino, kad vertinimuose ir išvadose apie parlamentarus dominuoja kiekybiniai rodikliai, o darbo kokybė ir sudėtingumas dažnai lieka neįvertinti²³.

NosDéputés

Prancūzijos parlamento narių veikla atidžiai stebima portale *Nos-deputes.fr* (liet. *mūsų deputatai*)²⁴. Šio portalo struktūra ir funkcijos panašios į angliškojo pirmtako.

Skyriuje „Deputatai“ galima paieška pagal abėcėlinį pavardžių sąrašą, rinkimų apygardas, reikšminius žodžius, prieinama glausta, bet gerai vizualizuota statistinė informacija apie kiekvieno deputato aktyvumą sesijose, komisijose, dalyvavimą svarstant pataisus ir ataskaitas, teiktus pasiūlymus ir paklausimus.

Skyriuje „Įrašai“ galima sekti visą informaciją, susijusią su vienu ar kitu dokumentu: kada ir kokiomis aplinkybėmis buvo pateiktas, skelbiamas debatų apie jį turinys, atskirų jo dalių ir versijų redakcijos, balsavimų procedūros. Skaityti piliečių komentarus ir diskusijas, sužinoti, kaip tiesiogiai stebėti parlamento darbą, galima skyriuje „Piliečiai“. Kaip ir *Theyworkforyou*, yra galimybė užsisakyti primini-

²³ Prieiga per internetą: <http://en.wikipedia.org/wiki/TheyWorkForYou>.

²⁴ Prieiga per internetą: www.nosdeputes.fr.

mus ir pranešimus aktualiais klausimais elektroniniu paštu, tapti RSS klientu ar gauti programinį kodą, kuris leistų automatiškai atsinaujinančią informaciją įterpti savo interneto svetainėje.

Openpolis

Openpolis.it (liet. *atviroji politika*) – didžiausias Italijos parlamentinės veiklos stebėsenos projektas²⁵. Veiklą pradėjo 2006 m., įkūrus nepriklausomą asociaciją, turinčią šimtus savininkų-dalininkų. Portalo veiklos tikslas – sudaryti galimybes gauti laisvą ir nemokamą prieigą prie informacijos apie politinius kandidatus, jau išrinktus atstovus bei įstatymų leidybą, kad būtų skatinamas politinės veiklos skaidrumas ir Italijos piliečių dalyvavimas demokratijos procese. Portalo administracija pabrėžia, kad jie yra tarptautinio tinklo, skatinančio atviros valstybinės valdžios plėtrą, dalis. Darbo efektyvumą lemia nuolatinis lyginimas, varžymasis su kitomis panašiomis iniciatyvomis, taip pat aktyvus daugelio žmonių įsitraukimas, jų apsisprendimas dalyvauti kasdieniame politiniame ir viešajame savo šalies gyvenime. Projekto sėkmė, jo kūrėjų teigimu, naujai apibrėžia ir toliau plėtoja demokratijos koncepciją.

Kaip ir būdinga italams, išvengdami bereikalingo kuklumo, projekto autoriai tvirtina, kad nuo Julijaus Cezario sprendimo užrašinėti senato posėdžius ir juos skelbti *Acta Diurna* šis projektas, ko gero, yra labiausiai pažengęs eksperimentas, gražinantis demokratijos procesą į viešumą²⁶.

Po projekto kepure sujungti šie keturi pagrindiniai elementai:

Voisietequi (pažodžiui verčiama „jūs esate čia“, pagal prasmę – „už ką balsuosite?“) – rinkėjo politinės orientacijos testas, per kelis pastaruosius nacionalinius ir regioninius rinkimus pritraukęs šimtus tūkstančių lankytojų. Svetainės lankytojai gali sužinoti, kuriai politinei partijai jų pažiūros artimiausios. Testą, savo pobūdžiu panašų į lietuvišką

²⁵ Prieiga per internetą: www.openpolis.it.

²⁶ Prieiga per internetą: <http://www.openpolis.it/eng>.

projektą *Manoseimas*, vien 2013 m. pradžioje atliko daugiau kaip 425 tūkst. Italijos piliečių.

Openpolitici (liet. *atviri politikai*) padeda sužinoti, kas yra rinkėjo atstovai valdžios institucijose, išsiaiškinti, ką jie sako ir daro. Šioje gerai apipavidalintoje interneto duomenų bazėje, pradėjusioje veikti 2007 m., yra įrašų apie beveik 150 000 išrinktų atstovų – nuo smulkiausių Italijos komunų valdybų narių iki atstovų Europos Parlamente. Tačiau ši bazė – ne tik duomenys apie politikus, tai ir gausi redakcinė kolegija, duomenų įvedėjai ir tikrintojai, kurie užpildo standartines formas asmeniniais duomenimis, karjeros faktais įvairiose institucijose, politinėse partijose ir privačiame sektoriuje, viešai išsakyti pareiškimai ir priimti sprendimai.

Openparlamento (liet. *atviras parlamentas*) – svetainė, turinti daugiausia lankytojų ir analizės įrankių. Svetainėje galima stebėti ir geriau suprasti, kas svarstoma parlamente, įsitraukti į diskusijas forume ar su politikais. Greta privalomo puslapio oficialioje parlamento svetainėje, deputatai turi ir asmeninį puslapį *Openparlamento*, kuriame sudaryta galimybė į juos kreiptis. Kiekvieną dieną oficialūs duomenys, susiję su Senato ir Deputatų Rūmų veikla, yra paimami, verčiami kiekybine informacija arba skirstomi kokybiniais rangais ir pateikiami prienamam formatu ir naudotojui patraukliu dizainu, kad jais galėtų pasinaudoti ne tik *insaideriai*, lobistai ar ekspertai. Galima stebėti ne tik rūpimų asmenų veiklą, bet ir pasirinkto įstatymo projekto ar kito dokumento raidą, jau įvykusius ar dar numatomus su juo susietus debatus, balsavimo rezultatus ir kita. Registruotas naudotojas savo elektroninio pašto dėžutėje ras priminimą apie numatomą jo stebimo dokumento svarstymą, planuojamus pasirinkto komiteto posėdžius ir pan.

Openmunicipio (liet. *atvira savivaldybė*) kol kas tik pradeda savo darbą. Kaip standartas ir pavyzdys pateikiamas Udinės miesto savivaldybei skirtas portalas, kuriame yra įprastos rubrikos: informacija, stebėjimas, dalyvavimas, galimybė susipažinti su vietos politikais, posėdžių medžiaga, balsavimų rezultatais.

Greta kasdienės parlamentinės veiklos stebėsenos, *Openpolis* kasmet pateikia metinę ataskaitą (*Camere aperte*), kurioje yra apibendrinami parlamento ir visų narių veiklos rezultatai, vertinamas jo našumas, vaidmuo ir svoris politiniame šalies gyvenime. Su šia ataskaita glaudžiai susijęs parlamentarų našumo indeksas, pagal kurį galima greitai įvertinti kiekvieno parlamentaro veiklos intensyvumą, jo aktyvumą debatuose ir įstatymų leidyboje.

Abgeordnetenwatch.de

Vokietijos Bundestago (federalinio parlamento) ir 8 landtagų (regioninių, žemių parlamentų) veiklos kontrolei skirtas portalas *Abgeordnetenwatch.de*. Jo struktūra ir funkcijos iš esmės atitinka kitų straipsnyje aprašytų valstybių parlamentų stebėsenos centrus, portale galima peržiūrėti parlamentarų bylas, stebėti jų pasisakymų vaizdo įrašus, sekti aktyvumą posėdžiuose ar įdirbį rengiant įstatymų projektus, pasitikrinti, ar jie neturi interesų konfliktų ar nepagrįstų pajamų.

Tačiau pagrindinis dėmesio akcentas – vieši klausimai ir atsakymai. Piliečių klausimai ir parlamentarų atsakymai nuo pat pateikimo nuolat viešai saugomi ir yra visiems bet kada prieinami, todėl, kaip teigia vienas iš projekto organizatorių Gregoris Hackmackas, tai yra, ko gero, didžiausias rinkėjų nuomonių, išpūdžių apie Vokietijos parlamentarizmą skaitmeninis archyvas. 2013 m. sausio 31 d. šiame archyve buvo sukaupti 143 507 klausimai ir 115 921 atsakymas. Daugiau kaip 80 proc. Bundestago narių yra atsakę į pateiktus klausimus²⁷.

Bet kuris pilietis gali prisijungti ir pateikti savo klausimą, reikia tik prisistatyti – nurodyti savo vardą, pavardę ir elektroninio pašto adresą. Rinkėjui įvedus savo pašto indeksą, automatiškai atrenkamas jo atstovas parlamente, sudaroma galimybė peržvelgti jo bylą ir įsitikinti, ar tai tikrai pageidaujamas asmuo, ir pateikti jam klausimą. Moderato-

²⁷ Prieiga per internetą: <http://www.abgeordnetenwatch.de/layer-248-0.html#kapitel1>.

riai stebi diskusiją, siekdami užtikrinti, kad iš tiesų būtų pateikiami klausimai, o ne beapeliaciniai teiginiai, kad jie atitiktų etikos normas ir nepažeistų asmens privatumo. Tiek parlamento narys, tiek klausimo pateikėjas informuojami apie atmestus klausimus ar atsakymus²⁸.

Europos Parlamentas

Natūralu, kad Europos Parlamentas sulaukia didesnio dėmesio ir jį stebi daug organizacijų. Dalis jų, pavyzdžiui, *Votewatch.eu*, *Itsyourparliament.eu*, *Parltrack*²⁹, stengiasi apimti visų parlamento narių veiklą, tačiau gausu ir nacionalinių tarnybų, kurios stebi tik savo valstybių atstovų darbą, kaip antai Didžiosios Britanijos – *Theyletyoudown*, Nyderlandų – *Testbeeldeuropa*³⁰, yra net siauros specializacijos, specifinėms veiklos šakoms skirtų portalų, pavyzdžiui, žemės ūkio ir žvejybos subsidijomis besidomintis *Followthemoney.eu*³¹.

Patraukliausias lankytojui, pradėdamas tinklalapio dizainu, paslaugų įvairove ir baigiant informacija apie savo darbo metodiką, duomenų privatumo principus, finansavimą, teikiamas paslaugas, yra portalas *Votewatch.eu*. Asmenys, norintys sukurti analogišką portalą, metodikos aprašyme³² gali sužinoti, koku principu skaičiuojami balsavimų rezultatai, kaip žymimi posėdyje dalyvavusių, bet pamiršusių nuspausti balsavimo mygtuką, balsai, kaip apibrėžiamas ir nustatomas parlamentaro lojalumas frakcijai, posėdžių lankomumo, aktyvumo pasisakant skaičiavimas ir daugelis kitų techninių aspektų. *Parltrack* pasižymi kur kas santūresniu dizainu, mažesne, labiau į profesionalų analitiką orientuota paslaugų įvairove, tačiau vertingas tuo, kad atskleidžia duomenų kaupimo ir in-

²⁸ Prieiga per internetą: <http://www.dailwatch.ie/en-gb/about/code-conduct>.

²⁹ Prieiga per internetą: www.votewatch.eu; <http://www.itsyourparliament.eu>; <http://parltrack.euwiki.org>.

³⁰ Prieiga per internetą: <http://www.theyletyoudown.com>; <http://www.testbeeldeuropa.nl>.

³¹ Prieiga per internetą: <http://www.followthemoney.eu>.

³² Prieiga per internetą: <http://www.votewatch.eu/en/votewatch-guide.html>.

formacinių lentelių sudarymo principus³³, atvirai prieinami visi duomenys – ne tik jau apibendrinami ir vizualizuoti, bet ir dar neapdoroti.

1 lentelė. Statistiniai aptariamų portalų lankomumo duomenys

Portalas	Šalis	Įkūrimo metai	Portalo lankomumas ³⁴	
			Unikalių lankytojų per parą	Peržiūrėta puslapių per parą
<i>Theyworkforyou</i>	Didžioji Britanija	2004	3 954	19 770
<i>Nosdéputés</i>	Prancūzija	2009	2 652	13 260
<i>Openparlamento</i>	Italija	2006	3 638	18 190
<i>Abgeordnetentwatch.de</i>	Vokietija	2004	5 685	34 110
<i>Votewatch.eu</i>	Europos Parlamentas	2004	305	915

Išvados

Informacinių technologijų sklaida suteikė papildomų galimybių naujinti, plėsti parlamentinių institucijų, įstatymų leidėjų ir rinkėjų bendravimą. Su parlamentine veikla susiję duomenys viešinami internete, kur jais gali pasinaudoti politikai, teisininkai, visuomenės mokslų atstovai ir platūs visuomenės sluoksniai.

Internetu prieinami duomenys sudarė prielaidų juos panaudoti savo darbe parlamento veiklą stebinčioms organizacijoms, kurios, pasitelkdamos informacines technologijas, socialinius mokslus, žurnalistiką ir informacijos dizainą, juos savaip interpretuoja, apibendrina, vertina ir pateikia visuomenės dėmesiui. Parlamentinės veiklos stebėsenos centrai pritraukia statistiškai žymią ir socialiai aktyvią interneto naudotojų auditoriją ir taip prisideda prie visuomenės nuomonės formavimo.

³³ Prieiga per internetą: <http://parltrack.euwiki.org/dumps/schema.html>.

³⁴ Pagal portalą *Domaininternethosting.com*. Prieiga per internetą: <http://domaininternethosting.com> [žiūrėta 2013 m. gegužės 16 d.].

Galimybė stebėti savo atstovų darbą, naudotis įrankiais, leidžiančiais gauti lengvai suprantamą, vaizdžią ir nuolat atsinaujinančią statistiką apie jų aktyvumą ir darbo rezultatus, skatina rinkėjų domėjimąsi savo bendruomenės ir valstybės valdymu, didina visuomeninį aktyvumą ir įsitraukimą į politinę veiklą. Kita vertus, nuolatinis grįžtamasis ryšys, būtinybė būti nuolat atskaitingu rinkėjui gali skatinti aktyvesnę parlamentaro veiklą, padėti optimizuoti parlamento darbo procesą.

Pasauliniu mastu vykstantis parlamentinės veiklos stebėsenos centrų bendradarbiavimas, keitimasis gerąja patirtimi, bendrų standartų kūrimas ir nusistovėjimas sudaro geras prielaidas tolesnei šios srities raidai. Tą patvirtina aktyvus centrų steigimasis, jų populiarumo ir statuso augimas, didėjantis pasitikėjimas jų darbo metodais ir rezultatais.

Lietuvoje šis procesas kol kas nėra pasiekęs tokio lygmens, kaip Vakarų Europoje. Pavieniai bandymai paprastai apsiribojo bandomaisiais projektais arba konkrečioms rinkimams skirtais rinkėjų palankumo testais. Pilietinės visuomenės raidos, demokratinių institucijų stiprinimo plotmėje viešųjų parlamentinės veiklos stebėsenos centrų steigimasis būtų pageidautinas ir skatintinas, kaip modernus ir efektyvus įrankis, galintis suartinanti svarbiausius demokratinio proceso dalyvius – rinkėją ir jo atstovą parlamente.

INFORMATION TECHNOLOGIES AND PARLIAMENTARY MONITORING ORGANIZATIONS: WEST EUROPEAN EXPERIENCE

VIGINTAS STANCELIS

Summary

Keywords: information and communications technology; parliamentarism; e-democracy; public control of parliament; data - driven journalism; data mining; data bases; vizualization; civic initiatives; non-governmental organizations.

Continuing expansion of information technologies provides new opportunities to strengthen, upgrade in modern way communication between the parliamentary authorities, parliamentarians and electorate. Active dissemination of parliamentary activities related data on the Internet allows politicians, lawyers, social scientists and representatives of the widest sections of society use it for their own needs.

Information technologies now deal with collecting of parliamentary information, publishing on digital media, development of new tools for communication and feedback between institutions, politicians and voter. These new tasks concentrate on collecting and processing of the legislative process documentation, applying qualitative and quantitative content analysis, visualizing conclusions of research. Last stage of this sequence delivers final product to the consumer - politicians, experts, as well as any politically active citizens, mostly in Web 2.0 format.

Online accessible data can be used by parliamentary monitoring organizations, which through utilizing information technology, social sciences, journalism and information design interprets, summarize, evaluate collected data and make research results avail-

able for public attention. Parliamentary Monitoring Centers attracts a statistically significant quantity of socially active Internet users and influences public opinion.

The opportunity to observe the work of their representatives, to use the tools that allow get easily accessible, visual and constantly updating statistics about their activity and performance promotes voter's interest in governing their own local community and the state administration, increase public participation and involvement in political activities. On the other hand, constant feedback, and the need to be constantly accountable to the electorate can promote more active parliamentary work, helping to optimize the parliamentary process.

Global collaboration of parliamentary monitoring centers results in exchange of positive experiences, common standards creation and continual development of this area. This process gradually acquires support from the political establishment and gains popularity between citizens and communities.

In Lithuania, this process has not yet reached same level of development as in Western Europe, resorting to possibility tests and usually are dedicated for particular projects, still waiting to transform for continuous, lasting forms.

Iteikta 2013 m. gegužės 16 d.